

AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI O'QITISHNING TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI

Umrzaqova Gulnoza Umarovna

Farg'ona ilg'or kasbiy mahorat texnikumi katta o'qituvchisi

Ergasheva Dilafruzbonu Xomidjon qizi

Farg'ona ilg'or kasbiy mahorat texnikumi katta o'qituvchisi

Abdullayeva Iroda Aminjonovna

Farg'ona ilg'or kasbiy mahorat texnikumi katta o'qituvchisi

Annotatsiya (O'zbek tilida): Mazkur maqolada axborot texnologiyalarining ta'lim tizimidagi o'rni, ularning o'quv jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'limga joriy etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda ta'lim tizimini raqamlashtirish, informatika fanining kadrlar tayyorlashdagi roli, ta'lim sifatini oshirishda AKT vositalaridan samarali foydalanishning afzalliklari tahlil qilingan. Axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash va axborot bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim omili ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ta'lim tizimi, raqamlashtirish, informatika, ta'lim sifati, innovatsion ta'lim.

Аннотация (на русском языке): В данной статье рассматривается роль информационных технологий в системе образования, их значение в совершенствовании учебного процесса и вопросы внедрения современных информационно-коммуникационных технологий в образование. Проанализированы процессы цифровизации системы образования Узбекистана, роль информатики в подготовке кадров, а также преимущества эффективного использования средств ИКТ для повышения качества образования. Обосновано, что применение информационных технологий является важным фактором повышения эффективности обучения, развития самостоятельного мышления обучающихся и формирования компетенций работы с информацией.

Ключевые слова: информационные технологии, информационно-коммуникационные технологии, система образования, цифровизация, информатика, качество образования, инновационное обучение.

Abstract: This article examines the role of information technologies in the education system, their importance in improving the teaching and learning process, and the issues related to the integration of modern information and communication technologies into education. The study analyzes the digitalization of Uzbekistan's education system, the role of informatics in workforce training, and the advantages of effective ICT implementation for enhancing educational quality. It is concluded that the use of information technologies is a significant factor in increasing educational effectiveness, developing students' independent thinking skills, and improving their information-handling competencies.

Keywords: *information technologies, information and communication technologies (ICT), education system, digitalization, informatics, quality of education, innovative learning.*

Hozirgi vaqtda axborotlashtirish jarayoni inson faoliyatining barcha sohalarida namoyon bo'lmoqda. Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish o'qitish va o'rgatish usullarini takomillashtirishda yanada samarali yondashuvlarni ishlab chiqish uchun zarur shartdir.

Bu jarayonda alohida rol o'ynaydi. Ulardan foydalanish talabalarning ta'lim olish motivatsiyasini oshirishga, o'quv vaqtini tejashga yordam beradi va interaktivlik va ko'rinish o'quv tarixiy materiallarini yaxshiroq taqdim yetish, tushunish va o'zlashtirishga yordam beradi.

Maktab o'quvchilarini u bilan tanishtirish zamonaviy maktabda axborotlashtirish muammosini hal qilish va kasbiy tayyorgarlikni oshirishning eng muhim yo'nalishi hisoblanadi. Shu bilan birga, uni ishlab chiqish va qo'llash zamonaviy maktabda ta'lim samaradorligini oshirishning muhim usullaridan biriga aylanmoqda.

Bundan tashqari, hozirgi paytda zamonaviy jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining omili sifatida uning strategik roli va shuning uchun ularni qo'llab-quvvatlovchi texnik vositalar umum e'tirof etilgan va shubhasizdir.

O'zbekistonning 2022-2026-yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasida to'rtinchi ustuvor yo'nalish aynan ta'lim sohasini, inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan [2]. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar qatorida ta'lim, xususan umumiy o'rta ta'lim tizimidagi o'quv-tarbiyaviy jarayonlari sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Umumta'lim maktablarida axborot texnologiyalarining joriy etilishini ham qoniqarli deb bo'lmaydi. Misol uchun, ba'zi maktablarda informatika fani hali hamon eski dasturlash tili asosida o'tilmoqda, bir qator kompyuter jihozlari yaroqsiz holga kelib qolgan. Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida maktab ta'limini rivojlantirish bo'yichamaktab ta'limi sohasidagi islohotlar vazirlik va idoralar, tarmoq rahbarlari, barcha darajadagi hokimlar, ilmiy tashkilotlar, ziyolilar, keng jamoatchilikning vazifasi bo'lishi shart va zarur [3]. Shundagina kutilgan natijaga erishish mumkin", degan fikrni bildirdi.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari ta'limni rivojlantirishni rejalashtirishning asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Ushbu texnologiyalarning ajralmas va muhim qismi o'quv jarayonini kompyuterlashtirishdir. Ushbu jarayon o'quv jarayonining pedagogik nazariyasi va amaliyotida zamonaviy texnik imkoniyatlarga mos keladigan va bolaning axborot jamiyatiga uyg'un kirishiga hissa qo'shishi kerak bo'lgan o'quv texnologiyalari mazmuniga tuzatishlar kiritish bilan bog'liq sezilarli o'zgarishlar bilan birga keladi.

Kompyuter texnologiyalari mashg'ulotlarda qo'shimcha emas, balki yaxlit o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylanib, uning samaradorligini sezilarli darajada oshirishga mo'ljallangan bo'lishi lozim.

Ta'limda zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirish va ta'lim muassasalarini kengaytirish nuqtai nazaridan alohida istiqbollarni ochib beradi.

Zamonaviy ta'lim bugungi kunda dunyoda sodir bo'layotgan o'zgarishlarga orta qolishi mumkin emas. Zamonaviy o'qituvchi o'quv jarayonining eng muhim ishtirokchilaridan biri sifatida bugungi kunda o'z ishida axborot texnologiyalarini doimiy va jadal takomillashtirish natijalarini e'tiborsiz qoldirolmaydi. Bu bizga o'qitishning zamonaviy darajasiga erishishga imkon beradi. Har qanday ishlab chiqarishda bo'lgani kabi, yuqori sifatli natijaga erishish uchun siz yuqori sifatli xom ashyoga ega bo'lishingiz kerak. Bizning holatda, bu ta'limning mazmuni, o'qitish sifatidir. Va yana, axborot texnologiyalari yordamga keladi. Faqat axborot texnologiyalari har qanday sohada to'liq va yangi ma'lumotlarni tezda olish imkonini beradi.

Axborot texnologiyalari sinfda matn, tovush, grafik va video ma'lumotlardan yangicha foydalanish, turli axborot manbalaridan foydalanish imkonini beradi. Ish tajribasi shuni ko'rsatdiki, kompyuter bilan faol ishlaydigan talabalar o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatining yuqori darajasiga, ko'p qirrali axborot oqimida harakat qilish qobiliyatiga, asosiy narsani ta'kidlash, umumlashtirish, xulosa chiqarish qobiliyatiga o'qituvchi zamonaviy o'qituvchidir [4].

O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabrda yangi tahrirda "Ta'lim to'g'risida"gi qonunni [1] qabul qilinishi respublikasimiz ta'lim tizimini keng miqyosda isloh qilishning boshlanishi bo'ldi. Hozirgi kunda ta'lim jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) shiddat bilan kirib kelishi bilan birga, u ta'limning samaradorligini oshirishda eng qulay omillardan biri bo'lib qolmoqda. Ta'lim tizimini dunyo standartlari darajasiga yetkazish ushbu islohotning muhim vazifalaridan biridir.

Jahonda zamonaviy ta'limning xarakterli tomoni shundaki ta'limni axborotlashtirish va axboriy jamiyatning ehtiyojini hisobga olgan holda kadrlarni tayyorlash hisoblanadi. Bu O'zbekiston Respublikasi ta'limida ham ro'y bermoqda, axborotlashtirish sohasidagi davlat siyosati "axborot resurslari, axborot texnologiyalari va axborot tizimlarini rivojlantirish hamda takomillashtirishning zamonaviy jahon tamoyillarini hisobga olgan holda milliy axborot tizimini yaratishga qaratilgan" [5].

Davlat va jamiyat uzluksiz ta'lim va o'qitish tizimining hamma uchun ochiq bo'lishini va hayotdagi o'zgarishlarga moslashuvchan munosabatda bo'lishini ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasi tomonidan inson huquqlari, ta'lim, bola huquqlari sohasidagi shartnomalar va konvensiyalarning bajarilishi, kasbiy tayyorgarlik sohasidagi ilg'or jahon tajribasini hisobga olish uning rivojlanishining uzluksiz ta'lim va kasbiy tayyorgarlik tizimining barcha jihatlariga ta'sir etuvchi omillaridan biridir.

Shuning uchun ham ilg'or mamlakatlar ta'lim tizimida kompyuter texnikasidan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan unumli foydalanishga qaratilgan izlanishlar to'xtovsiz kechmoqda. Ushbu holatlar kadrlarni tayyorlash tizimida informatika fanining o'rnini muhimligini ko'rsatib beradi.

Informatikaning asosiy tushunchalaridan biri – bu axborot kommunikatsiya texnologiyasidir. Texnologiya grek tilidan (techne) tarjima qilganda san’at, mahorat, bilish ma’nolarini anglatadi, bular esa o’z navbatida jarayonlardir. Jarayonlar — bu qo’yilgan maqsadga erishish uchun ma’lum harakatlar majmuasidir. Axborot texnologiyasi –axborotni to’plash, saqlash, izlash, unga ishlov berish va uni tarqatish uchun foydalaniladigan jami uslublar, qurilmalar, usullar va jarayonlar.

O’qituvchiga axborot texnologiyalaridan keyingi yordam-bu aloqa va interaktivlik. Bu o’qituvchiga virtual uslubiy birlashmalarda, pedagogik kengashlarda, konferensiyalarda ishtirok yetish imkonini beradi.

Ta’lim tizimini modernizatsiya qilish umumiy ta’lim muassasalari va bolalarni qo’shimcha ta’lim muassasalarini yagona ta’lim maydoniga birlashtirishni o’z ichiga oladi. Mavjud ta’lim standartlari bolalarning imkoniyatlarini yetarlicha hisobga olmaydi. Qo’shimcha ta’limning noyob imkoniyatlaridan foydalanganda, zamonaviy maktab ta’limi bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda shaxsga yo’naltirilgan bo’lishi mumkin.

Umumiy va qo’shimcha ta’limning integratsiyasi o’qituvchiga televizor, DVD, videomagnitafon va raqamli kamera, multimedia darsliklari, interaktiv ko’rgazmali qurollar, proyektor, Internet ma’lumotlaridan foydalanish imkonini beruvchi o’quv jarayonini tashkil yetishning yangi shakllarini izlashga imkon beradi.

Ta’limda zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etilishi:

- fan sohalarini axborotlashtirishni;
- o’quv faoliyatini intellektning kuchayishi;
- integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirishni;
- ta’lim tizimi infratuzilmasi va uni boshqarish mexanizmlarini

takomillashtirishga olib keladi.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti hayotning barcha sohalarida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish zarurligini taqozo yetmoqda. Zamonaviy maktab vaqt talablaridan orqada qolmasligi kerak, chunki maktabning asosiy vazifasi fuqarolarning bilimlarini mustaqil ravishda egallashga qodir bo’lgan savodli, fikrlaydigan yangi avlodni tarbiyalashdir.

Bu shuni anglatadiki, bugungi kunda o’qituvchining sinfda kompyuterdan shunchaki foydalanishi yetarli emas, ularni o’qitish va tarbiyalashda qo’llashning jiddiy usullari va texnologiyalariga ega bo’lish zarur. Va bu o’qituvchilarning o’sishi uchun yangi imkoniyatlar beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi Qonuni, 23.09.2020 yildagi O’RQ-637-son.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. 28.01.2022 yildagi PF-60-son.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 2017 yil 22 dekabr. www.uza.uz.

4. Nargiza Bahodir Qizi G'Ayratova (2022). "KADRLAR TAYYORLASH MILLIY DASTURI" AMALDA. Scientific progress, 3 (4), 296-299.

5. Давлятшаев, А. А., & Жамолиддинова, М. (2022). РАЗВИТИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ РАСШИРЕНИЯ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ. Gospodarka i Innowacje., 22, 133-139.